עין משפט נר מצוה

רכא א מיי' פ"ה מהל' שכנים הל' ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קסא סעיף ה ועי' בטור ובב"י ובמ"ע:

רכב ב ג מיי' פ"ז מהל' נדרים הל' ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכו סעיף א ואין הלכה כן וטוש"ע ח"מ סי' קפ:

רכג ד מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' כא סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כא סעיף א:

רכד ה מיי' פ"ה מהל' דעות הלכה ט:

רכה ו (מיי' שם הל' ג):

בשותפין עסקינן דבהעמדה כדי לא קפדי. תימה דלאמר הכא דהיכא דקפדי קני והאמר לעיל (דף מב:) דשותפין אין מחזיקין זה על זה דפעמים מניח האחד להשתמש לחברו ג' שנים ואח"כ ישתמש הוא וי"ל הא דנחית לפלגא והא דנחית לכולא להאי גיסא או להאי גיסא כדאמר לעיל ועוד נראה דיש לחלק בין שדה לחצר דהכא איירי שבתים אלו פתוחין לחצר זה דכיון שהוא יוצא ונכנס דרך חצר זה היכא דקפדי אין מניח לו לעשות אי לאו דזבנה מיניה: **אסור** ליכנס בחצר. בגמ' מוקי לה בין בחצר שיש בה דין חלוקה בין אין בה ואע"ג דבאין בה דין חלוקה אין יכול למחות בו מליכנס בחצר מ"מ יכול לאסור עליו מידי דהוה אמשכיר בית לחברו שיכול המשכיר להקדישו כדאמר בפ' האומר משקלי עלי (ערכין דף כא. ושם) אע"פ שאין יכול למחות בידו של שוכר מליכנס בו ומיהו הא גופא תימה דמ"ש מבעל חוב דאם הקדיש שדהו דאתי בעל חוב ושקיל (שם כג:) (ב) אלא משום דרבי אבהו שלא יאמרו הקדש יוצא לחולין בלא פדיון מוסיף דינר וי"ל דשאני בע"ח שגוף הקרקע יוצא מתחת יד מקדיש אבל התם אין גוף הקרקע יוצא מתחת יד משכיר לעולם: **רבינא** אמר לעולם לא קפדי. משמע הכא (ג) דכולי עלמא קפדי אינשי אדריסת הרגל דאפי' רבינא לא קאמר אלא בשותפין ותימה דתנן בפ"ק דמגילה (דף ח. ושם ד"ה דריסת) אין בין המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש ופריך בגמ' דריסת הרגל הא לא קפדי ומפרש ר"ת דהתם משמע ליה לגמרא דמתני' איירי בבקעה דלא קפדי דאי בחצר דקפדי אפילו מודר הימנו מאכל אסור דכיון דקפדי א"כ כיוצא בו משכירים ותנן בפרק אין בין המודר (נדרים דף לג.) דכיוצא בו משכירים אסור אפילו כלים שאין עושין בהן אוכל נפש ולהכי פריך כיון דעל כרחך איירי בדריסת הרגל בבקעה דלא קפדי אם כן אפילו מודר הימנו הנאה אמאי אסור והוא הדין דהוי מצי למיפרך כלים הא לא קפדי:

מליין

[א]הכא בחצר השותפין עסקינן דבהעמדה כדי לא קפדי אמחיצה קפדי ובהעמדה כדי לא קפדי והא [ה]תנן [ב]השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הכא ברחבה של אחורי בתים עסקינן דבהעמדה כדי [ג]לא קפדי ואמחיצה קפדי רב פפא אמר אידי ואידי בחצר השותפין ואיכא דקפדי ואיכא דלא קפדי גבי [ג]ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא רבינא אמר לעולם לא קפדי [ג]והא מני ר' אליעזר היא דתניא [ד]ר' אליעזר אומר אפילו ויתור אסור במודר הנאה א"ר יוחנן משום ר' בנאה בכל שותפין מעכבין זה את זה חוץ מן הכביסה שאין דרכן של בנות ישראל להתבזות על הכביסה [ו]ועוצם עיניו מראות ברע [ה]א"ר חייא בר אבא [ז]זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה היכי דמי אי דאיכא דרכא אחריתא רשע הוא אי דליכא דרכא אחריתא אנוס הוא לעולם דליכא דרכא אחריתא ואפ"ה מיבעי ליה למינס נפשיה בעא מיניה ר' יוחנן מרבי בנאה [ח]חלוק של ת"ח כיצד [ט]כל שאין בשרו נראה מתחתיו טלית של ת"ח כיצד כל שאין חלוקו נראה מתחתיו טפח [י]שלחן של ת"ח כיצד שני שלישי גדיל ושליש גלאי ועליו קערות וירק וטבעתו מבחוץ והא תניא טבעתו מבפנים לא קשיא הא דאיכא ינוקא הא דליכא ינוקא ואי בעית אימא הא והא דליכא ינוקא ולא קשיא הא דאיכא שמעא הא דליכא שמעא ואי בעית אימא הא והא דאיכא שמעא ולא קשיא הא בימַמא הא בליליא ושל עם הארץ דומה

למדורה

והכא בחצר השותפין עסקינן. שאחד מן השותפין עצמו העמיד בהמותיו ותנור ואשפה שלו בחצר ג' שנים ולא מיחו בו וקתני חצר לכניסה ויציאה הוא ולא להעמיד שם בהמותיו וחפציו זמן מרובה והלכך בהעמדת בהמותיו גרידא בלא בנין לא הויא חזקה דבהעמדה כדי לא קפדי שותפין זה על זה עד שעה שיצטרכו לאותו מקום (א) וכשירצו יקפידו ויסלק זה חפציו דאין לו חזקה בשתיקתן: **אמחיצה קפדי.** ומדשתקו ולא מיחו ודאי ברשותן עשה והויא חזקה: **אסורין ליכנס לחצר.** שכל זמן שלא חלקו את החצר נכנס כל אחד בחלק חבירו וקם ליה בלא יחל דברו (ו) שהרי נהנה מחבירו שעומד בחצרו דבהעמדה קפדי דאם איתא דלא קפדי מותר לעמוד בחצר חבירו אע"פ שמודר ממנו הנאה דכיון דלא קפיד בעמידה הרי הפקיר את החצר לכל בני החצר לעמוד בו ולגבי עמידה אין לו חלק בו: **הכא ברחבה כו'.** מתני' ברחבה שאחורי הבתים דאינו מקפיד כל כך אבל בחצר שלפני הבתים צריך שיהא מקום פנוי לביאה ויציאה והלכך קפדי בהעמדה כדי: **אידי ואידי.** מתני' דהכא ודנדרים: **איכא דקפיד.** בהעמדה כדי: **גבי ממונא.** לענין חזקה: **לקולא.** יש לנו לילך להקל ולומר שאין השותפין מקפידין זה על זה ומותר להעמיד זה בהמותיו בחצר כל זמן שאין חבירו מעכב עליו והיינו קולא שאנו מתירין לזה מסתמא להעמיד שם בהמותיו אף על פי שלא נטל רשות מחבירו ובדוכתא אחרינא (ב"מ דף מא.) אמרינן דשואל שלא מדעת גזלן הוי והכא בלא דעת יכול להכניס בהמותיו והלכך לא הוי חזקה דהא לא קפדי ומאיזה טעם נאמר כך משום דלא"ל שותף לחבריה המחזיק אנא מהנך דלא קפדי אנא והלכך שתקתי ואין חזקתך חזקה ואם רצונך להחזיק אייתי ראיה דמהנך דקפדי אנא ותיהוי חזקתך חזקה והלכך לא הויא חזקה שכל מקום שיש טענה למערער למה לא מיחה לא הויא חזקתו של מחזיק חזקה: **גבי איסורא.** השותפין שנדרו: **לחומרא.** ואסורין ליכנס לחצר דדלמא מהנך דקפדי ניהו וכל ספק איסורא דאורייתא לחומרא: **לעולם לא קפדי.** בהעמדה כדי כדתנן דלא הויא חזקה וגבי נדרים נמי מותרין ליכנס לחצר: **והא דקתני אסורין רבי אליעזר היא.** דממתיר בנדרים טפי דלאפילו דבר שאינו הנאה כל כך אסר: **אפילו ויתור אסור.** כגון בעה"ב שמודר הנאה מחנוני ושלח לו בעל הבית פרוטה לחנוני לקנות ממנו מאה אגוזים בפרוטה והוסיף לו חנוני אחת יתירה או שתים אסור בעל הבית באותו ויתור שהותיר לו חנוני דמתנה הוא ואף על פי שלשאר לוקחים נמי הוסיף כמו כן. ומיהו רבנן שרו דמ"מ בשביל המקח הוא מוסיף לזה על החשבון הקצוב לפרוטה שאילו לא היה לוקח ממנו בדמים לא היה נותן לו חנוני לבעל הבית כלום: **בכל שותפין מעכבין כו'.** בכל תשמישין הקבועין בחצר דומיא דהעמדת בהמות תנור וכיריים שממעטין אויר החצר יכולין לעכב אם האחד רוצה לעשות לבדו וחביריו אין רוצים לעשות כן: **חוץ מן הכביסה.** שתקנו לו חכמים שיעשה בחצר בעל כרחן של שותפין חביריו: **לפי שאין דרכן כו' להתבזות.** שצריכות לעמוד שם יחיפות לגלות שוק לעמוד בנהר: **שאין מסתכל.** כשהוא הולך על שפת הנהר: **היכי דמי.** דמשתבח ביה קרא אם עוצם עיניו דמשמע שאם לא יעצים עיניו אינו לא צדיק ולא רשע: **אי דאיכא דרכא אחרינא.** ואזיל בהך: **רשע הוא.** ואף על פי שעוצם עיניו שלא היה לו לקרב אלא להרחיק מן העבירה דקיימא לן (חולין דף מד:) הרחק מן הכיעור: **אנוס הוא.** אם מסתכל דרך הליכתו ואונס רחמנא פטריה ולמה מזקיקו הכתוב להעצים עיניו דמדמשתבח ביה קרא שמעינן דצריך לעצום עיניו: **למינס נפשיה.** להטות עיניו לצד אחר והיינו דמשתבח ביה קרא דלאי אניס נפשיה חסיד הוא: **בעא מיניה ר' יוחנן מרבי בנאה.** שמעתין דרבי בנאה קחשיב ואזיל אגב גררא דהך דלעיל: **כל שאין בשרו נראה מתחתיו.** שיהא ארוך עד פיסת רגלו שלא יראה כשילך יחף: **טלית.** מקטורן שמתכסה בו על כל בגדים שהוא לובש: **שאין נראה כו'.** וכל שכן דלאי קאי עד להדי חלוק דליכא לניעות טפי: **שני שלישי גדיל ושליש גלאי.** שני שלישי רוחב השלחן מכוסה במפה מצד האוכלין לקנח את פיהן ולתת עליה את הפת ושליש החיצון מגולה להניח עליו קערות וכוסות שלא ילכלכו המפה ויתבזו האוכלין. ואית דמפרשי שליש גלאי באמצע שני שלישי גדיל דהיינו מפה מבחוץ ומבפנים כל סביב השלחן ואמצעיתו מגולה. גדיל קרי המפה על שם שארוגה ולשון לע הוא: **וטבעתו.** של שלחן שהיו רגילין לעשות בשפתו לתלותו בו יהיה מבחוץ ולא מבפנים מצד האוכלין וכדמפרש ואזיל: **מבפנים.** בצד הסמוך לו: **היכא דאיכא ינוקא.** שיושב אצל אביו לאכול צריך להושיב השלחן שיהא צד שבו קבוע הטבעת מבחוץ פן ילחוק התינוק בטבעת ויגנע השלחן: **ואי ליכא ינוקא.** יעשה מבפנים ולא יהפכנה מבחוץ פן יכשל בה השמש שהולך ובא סביב השלחן: **הא דאיכא שמעא.** שמש יעשה מבפנים פן יכשל בה השמש: **והא דליכא שמעא.** יעשה מבחוץ ולא מבפנים פן יוזקו בה האוכלין. ומיהו היכא דאיכא שמעא יעשה מבפנים מצד היושבין ולא מבחוץ שיכולין להזהר מן הטבעת יותר מן השמש שהוא הולך והן יושבין: **הא בימַמא.** יהיה מבחוץ שיוכל השמש להזהר ולא מבפנים דמזיק לאוכלין שצר להם המקום:

למדורה

מסורת הש"ס

א) ב"ק נה: ביצה לט: נדרים מה:, ב) מגילה ח., ג) [כתובות עג: וש"נ], ד) [מגילה ח. נדרים לג: לג. מח:], ה) מכות כד., ו) [במדבר ל, ג], ז) [וע"ע תוס' ב"ק נה: ד"ה והן].

◆

תורה אור השלם

1 הלך צדקות ודבר מישרים מאס בבצע מעשקות נער כפיו מתמך בשחד אטם אזנו משמע דמים ועצם עיניו מראות ברע: ישעיהו לג טו

◆

גליון הש"ס

גמרא חלוק של ת"ח. עי' תענית דף י ע"ב:

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה והכא וכו' עד שעה שיצטרכו לאותו מקום וכשיצטרכו יקפידו: (ב) תוס' ד"ה אסור וכו' הקדיש שדהו דאתי בע"ח ושקיל אי לאו משום דר' אבהו: (ג) ד"ה רבינא וכו' משמע הכא דלכולי עלמא:

◆

מוסף רש"י

אסורין ליכנס לחצר. בחצר של שניהן, דכל חד אסור בדריסת הרגל שלחבירו, דקא סבר אין ברירה, דלימור האי לחלק חבירו עייל והאי לחלק חבירו עייל (נדרים מה:). גבי ממונא לקולא. דהמוציא מחבירו עליו הראיה (כתובות עו.) והמוציא מחבירו ידו על התחתונה (גיטין מג.). ויתור. דבר שהיה מותר לכל אדם ואינו מקפיד עליו (מגילה ח.) הכי נמי אף על גב דדריסת הרגל לא הויא הנאה גמורה אסור (נדרים לג.).

◆

רבינו גרשום (המשך)

שיהא הטבעת מבחוץ שאם היה הטבעת מבפנים בסמוך שהוא יושב הוה איכא למיחש שמא יחזיק התינוק בטבעת ויגנע השלחן ויהפוך אותו ואי ליכא ינוקא יהא מבפנים: אי איכא שמעא, שעומד לפני השלחן ומשמשו יחזיר הטבעת מבפנים סמוך לו שלא יזיק לשמש לשעומד לצד האחר: הא ביממא. יכול להחזיר שיהא הטבעת מבחוץ לפי שרואהו ויכול לשמור שלא יגע בו.

◆

רבינו גרשום

בחצר השותפין עסקינן. שמעמיד בה אחד מן השותפין בהמה או תנור וכירים ואמאי לא הויא חזקה משום דשותפין אהעמדה כדי גרידא לא קפדי כו': אסורין ליכנס לחצר. דהיינו הנאה משום דקפדי אהדדי אלמא דאהעמדה כדי קפדי ואמאי לא קנה בשלא מיחה: אלא הכא. מתני' דקתני היה מעמיד בהמתו בחצר ברחבה שאחורי הבתים מיירי דאהעמדה כדי לא קפדי: גבי ממונא. לענין חזקה: לקולא. דאזלינן בתר דלא קפיד ולא הוי חזקה: גבי איסורא. דנדר: לחומרא. דאסורין ליכנס: רבינא אמר לעולם בחצר [השותפין] אהעמדה לא קפדי. ואמאי שותפין שנדרו אסורין בהנאה: ר"א היא דאמר אפי' ויתור אסור. מה שמוסיף חנוני לקונה אגוז אחד או תפוח א' אם הקונה מודר הנאה מחנוני אסור לאותו תוספת אע"פ שאינו נותנו לו אלא מחמת מכירה. ולר' אליעזר דמחמיר א) הכא הוא מחמיר דאסור ליכנס ולא דברי הכל היא: בכל שותפין מעכבין זה לזה. שלא יעשה מלאכה בחצר שאין חבירו עושה: חוץ מן הכביסה. שאם האחד מכבס בגדיו בחצר ואי' אינו רוצה לכבס בה אינו יכול לכופו זה שלא יכבסו לו בחצר: לפי שאין דרכן של בנות ישראל להתבזות. על גבי הנהר לכבס שם: שעומדות על הכביסה. בנהר אפי' נכריות משום שעומדות יחיפות ומגלות זרועותיהן שלא יגרה בעצמו יצה"ר: אנוס הוא. אי מסתכל דרך הליכה: אפ"ה איבעי ליה למינס נפשיה. לכוף עצמו שלא יסתכל: כל שאין בשרו נראה מתחתיו. שיהא ארוך עד פיסת רגלו שלא יראה רגלו כשהוא הולך יחף: וטלית של תלמידי חכמים. מקטורן שלו שיהא רחב כל כך שלא יהא חלוקו נראה מתחתיו אלא טפח: שני שלישי גדיל. מכוסה במפה מרבד שהוא עשוי בגדיל ארוג מקום שמשים הלחם עליו: שליש גלוי. בלא מפה שעליו מניחין קערות וכוסות שלא ילכלכו המפה ויקלקל הסעודה: וטבעת. של שלחן שתולין אותו בו תהא קבועה מבחוץ שלא באותו צד שהוא יושב אלא מבחוץ מצד האחר: והתניא מבפנים. באותו צד שהוא סמוך לו: לא קשיא הא דאיכא ינוקא. שיושב אצלו יחזיר השלחן

א) נראה דצ"ל ולר"א דממתיר סתם הוא מחמיר הכא דאסור ליכנס וכו'.